

Oświadczenie z okazji „Dnia Bez Łapówki” dnia 23 lutego 2018.

Stowarzyszenia Normalne Państwo

www.normalnepanstwo.pl

Organizacja Pożytku Publicznego KRS 0000246918

Stowarzyszenia Normalne Państwo w latach 2003 – 2013 organizowało kampanie antykorupcyjne pod hasłem „Nie daję, nie biorę łapówek”, a 23 lutego każdego roku organizowało Dzień Bez Łapówki.

Plaga powszechnej korupcji i społecznej akceptacji dla niej we współczesnej Polsce jest mniejszym problemem, niż na początku wieku. Równocześnie, według organizacji Transparency International, która co roku bada korupcję na cały Świecie, nikt na Świecie nie zrobił takiego postępu w ograniczaniu korupcji jak Polska właśnie. Według rankingu percepcji korupcji, mamy lepszą sytuację niż takie kraje jak Czechy, Węgry, Włochy czy Hiszpania. Równocześnie, co raz więcej afer korupcyjnych wychodzi na światło dzienne i jest wyjaśnianych oraz osądzanych.

Pojawiają się jednak ryzyka wzrostu korupcji nowego rodzaju. Chcemy zwrócić uwagę na wzrost ryzyka występowania tzw. korupcji politycznej w sądownictwie, mediach publicznych, działaniu społeczeństwa obywatelskiego oraz procesie stanowienia prawa wyborczego.

1. Sądownictwo

W ostatnim półroczu uchwalone zostały trzy ustawy, które mają lub będą miały kluczowe znaczenie dla ustroju sądownictwa w Polsce, wpływają na niezawisłość sędziów i niezależność sądownictwa. Stowarzyszenie wyraża zatroskanie o stan naszego państwa oraz poszanowanie praw i wolności obywatelskich w przyszłości. Poniżej przedstawiamy krótkie omówienie najbardziej niepokojących konsekwencji, jakie niesie ze sobą uchwalenie nowych tzw. „ustaw sądowych”.

Ustawa o ustroju sądów powszechnych

- zmianie uległ model powoływania prezesów oraz wiceprezesów sądów – od 1 grudnia 2017 r. wybiera ich Minister Sprawiedliwości, który skorzystał ze swych uprawnień już kilkadziesiąt razy w ciągu trzech tygodni;
- Minister Sprawiedliwości będzie miał prawo odwołać prezesa lub wiceprezesa sądu w trakcie trwania kadencji m.in. w przypadku „rażącego lub uporczywego niewywiązywania się z obowiązków służbowych” lub „gdy dalszego pełnienia funkcji nie da się pogodzić z innymi powodów z dobrem wymiaru sprawiedliwości” – obie przesłanki mają enigmatyczny charakter, a o ich zajściu będzie decydował Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa;
- przepisy pozwalają prezesowi sądu na przeniesienie do innego wydziału „kłopotliwego sędziego”, i to bez podawania przyczyny;
- wprowadzono zasadę losowego przydziału sędziom spraw według ich wpływu, za wyjątkiem spraw, które przydziela się sędziemu dyżurującemu – tymczasem o tym, kto pełni dyżur w danym okresie decyduje prezes sądu podległy Ministrowi Sprawiedliwości (i Prokuratorowi

Generalnemu w tej samej osobie), a o tym, jakie rodzaje spraw nie podpadają w trakcie dyżuru pod losowanie rozstrzygnię Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu – taka regulacja umożliwi prezesowi sądu manipulowanie przydziałami spraw;

- przywrócona została instytucja asesora sądowego, który orzeka tak jak sędzia w większości spraw, a jest mianowany przez Ministra Sprawiedliwości (tj. Prokuratora Generalnego).

Ustawa o Sądzie Najwyższym

- nowa ustawa wprowadza instytucję skargi nadzwyczajnej – odtąd Prokurator Generalny (tj. Minister Sprawiedliwości), Rzecznik Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy i Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów będą mogli w ciągu 5 lat od uprawomocnienia się orzeczenia albo w terminie 1 roku od rozpoznania kasacji lub skargi kasacyjnej, wnieść do Sądu Najwyższego skargę kierując się koniecznością „zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej” oraz wzruszyć funkcjonujące już w obrocie prawnym, a często już wykonane orzeczenie; rozwiązanie to budzi wątpliwości przede wszystkim ze względu na konieczność zapewnienia pewności prawa i ochrony praw nabytych;
- powołuje się do życia Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego, która będzie właściwa do rozpatrywania spraw dyscyplinarnych wszystkich zawodów prawniczych;
- powstanie funkcja Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego wybranego przez Prezydenta z grona sędziów SN, który będzie wyłącznie właściwy do prowadzenia konkretnej sprawy dyscyplinarnej dotyczącej wybranego sędziego SN, co może być instrumentalnie wykorzystywane przez władzę wykonawczą do wywierania nacisków na sędziów prezentujących inną niż Prezydent ideologię;
- wszyscy sędziowie SN z chwilą ukończenia 65 roku życia mają przejść w stan spoczynku – możliwość dalszego zajmowania stanowiska będzie zależna od zaakceptowania stosownego wniosku przez Prezydenta; obecnie sędziowie SN przechodzą w stan spoczynku w wieku 70 lat, a wniosek o wyrażenie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska kieruje się do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego; większość znakomitych profesorów prawa zajmujących stanowiska sędziów SN przekroczyło już 65 rok życia, co prawdopodobnie spowoduje szybką wymianę składu Sądu Najwyższego w najbliższych miesiącach, włącznie z usunięciem obecnej Pierwszą Prezes Sądu Najwyższego prof. Małgorzatą Gersdorf i Prezesem Izby Karnej Sądu Najwyższego – prof. Stanisławem Zabłockim; istnieje obawa, że Prezydent będzie wykorzystywał swoje kompetencje wobec starszych sędziów SN w celu wyeliminowania z Sądu Najwyższego prawników o poglądach niespójnych z poglądami rządzących.

Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa

- dotychczas spośród 25 członków KRS 4 sędziów do KRS wybierał Sejm, 2 Senat, a 15 środowisko sędziowskie spośród siebie, po zmianie: 19 sędziów wybierze Sejm, 4 Senat, a środowisko sędziowskie będzie miało jedynie prawo proponowania Sejmowi kandydatów – biorąc pod uwagę, że Krajowa Rada Sądownictwa składa Prezydentowi wnioski o powołanie nowych sędziów, a także pełni funkcje nadzorcze wobec sędziów (np. występuje o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego w stosunku do sędziego), zmiana ta wpłynie bezpośrednio na

- niezależność sądownictwa, jest również sprzeczna z Konstytucją, która w art. 187 ust. 1 pkt 3 stanowi wyraźnie, że Sejm wybiera 4 członków KRS – nie więcej, nie mniej;
- z chwilą wyboru nowych członków Krajowej Rady Sądownictwa wygaszona zostanie kadencja obecnych członków KRS, co również jest sprzeczne z Konstytucją, która w art. 187 ust. 3 wskazuje na czteroletnią kadencję członków KRS.

2. Media publiczne

Jedną z niezbywalnych wartości demokratycznego państwa - Normalnego Państwa - są niezależne media. Konstytucja w Art. 14 mówi: „Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu”. Zapewnienie wolności mediów dotyczy również mediów publicznych. W ciągu ostatnich lat obserwujemy bezprzykładne wykorzystywanie mediów publicznych do prowadzenia propagandy w imieniu rządzącej koalicji. Przeprowadzenie przez parlament tzw. małej noweli medialnej z grudnia 2015 r. oddającej w ręce Ministra Skarbu prawa odwoływania i powoływania członków zarządów mediów publicznych doprowadziło do całkowitej wymiany osób pozostających na kluczowych stanowiskach oraz odpowiedzialnych za prowadzenie programów informacyjnych. Bezpośrednim skutkiem tych zmian była utrata pracy przez ponad 200 pracowników mediów w tym wielu dziennikarzy. Symbolem tej zmiany jest mianowanie na prezesa TVP aktywnego polityka (w latach 2008-2011 członek komitetu politycznego PIS, a następnie członek Solidarnej Polski). Kolejną zmianą było przegłosowanie ustawy o Radzie Mediów Narodowych, której członków wybiera Parlament i Prezydent, co jest ostatecznym dowodem poddania kontroli mediów publicznych partiom politycznym. Naszym zdaniem stoi to w sprzeczności z konstytucyjnym zapewnieniem o wolności mediów.

3. Społeczeństwo obywatelskie

Społeczeństwo obywatelskie jest solą ziemi każdej demokracji. W Polsce jest przeszło 100'000 organizacji pozarządowych. To jest wielka wartość polskiej demokracji. Bardzo dobrze, że rząd podjął próbę stworzenia funduszy do ich wspierania. Obok 1% z podatków PIT i grantów europejskich powinno to pomóc w budowaniu większej stabilności finansowej Trzeciego Sektora w Polsce. Tym istotniejsze jest, aby Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego i Polska Fundacja Narodowa były instytucjami otwartymi na wszystkie środowiska. Spory polityczne, charakterystyczne dla każdej demokracji, nie powinny być przenoszone na organizacje pozarządowe. Trzeci Sektor ma rozwiązywać problemy identyfikowane przez samych obywateli, angażować ich do działania pro publico bono i działać tam, gdzie może rozwiązywać problemy lepiej niż administracja. W związku z powyższym, proponujemy zapewnienie pełnej transparentności (transmisja on-line spotkań ekspertów oceniających wnioski o granty i publikacja w Internecie wszystkich dokumentów) oraz możliwość kontroli społecznej nad tym jak i komu przyznawane są środki.

4. Ordynacja Wyborcza

Ordynacja wyborcza, obok Konstytucji, jest najważniejszym dokumentem w każdym państwie demokratycznym. Nie można jej zmieniać w sposób pospieszny, nie transparentny i bez zaangażowania

wszystkich stron politycznych. Wprowadzenie przezroczystych urn wyborczych i montaż kamer internetowych jest dobrym pomysłem. Nie budzi żadnych dyskusji i może być wprowadzone. Jest to jednak zmiana czysto techniczny. Wprowadzanie zmian dotyczących istoty samego procesu wyborczego, jak zmiana długości mandatów, wielkości okręgów czy likwidacji wyborów bezpośrednich radnych w gminach wymaga debaty i konsensusu całego społeczeństwa. Wprowadzanie zmiany ordynacji wyborczej zaledwie parę miesięcy przed wyborami jest bardzo złą praktyką i nie powinno mieć miejsca.

W ostatnich wyborach, jedna z partii weszła do Sejmu tylko pod jednym hasłem wyborczym – Jednomandatowych Okręgów Wyborczych (JOW). Badania opinii publicznej pokazują, że ok. 80% społeczeństwa jest za wprowadzaniem JOW w Polsce. Tymczasem większość Sejmowa, powołując się na wolę większości Polaków, JOW'y w Polsce ograniczyła. Mieszkańcy gmin większych niż 20'000 mieszkańców, ponownie będą musieli głosować na listy kandydatów w dużych okręgach wyborczych, a nie aktywnych obywateli z ich bezpośredniego sąsiedztwa. Dodatkowo, Pan Prezydent, zaproponował debatę i referendum w sprawie nowej Konstytucji. Sposób wyłaniania naszych reprezentantów i tworzenie rządu będzie elementem dyskusji Polaków na temat nowej Konstytucji. Do tego czasu nie powinniśmy robić żadnych zmian w Ordynacji Wyborczej, zwłaszcza tak radykalnych. Przy jednym z niższych w Europie zaangażowaniu Polaków w wybory, ordynacja wyborcza i wszelkie w niej zmiany powinny być wprowadzane przy maksymalnym zaangażowaniu społeczeństwa.

Stowarzyszenie Normalne Państwo jest stowarzyszeniem ludzi, którzy mają różne poglądy polityczne, ale chcą i działają na rzecz, zgodnie z statutem, *budowy Rzeczypospolitej Polskiej jako państwa przemyślanego, skutecznego i niedrogiego*. Apelujemy do polskich polityków i dziennikarzy, którzy kształtują polską debatę polityczną, aby szukali tego, co łączy wszystkich Polaków i służy rozwojowi gospodarczemu, kulturowemu i społecznemu Polski, przy równoczesnym ograniczaniu ryzyka występowania zjawisk korupcyjnych. Wszystkim nam przecież zależy, żeby Polska stawała się, co raz lepszym miejscem do życia i rozwoju swoich obywateli, dziś i jutro.

Bartłomiej Michałowski
Paweł Tyszkiewicz
Maciej Ślusarek
Paulina Kieszkowska-Knapik
Przemysław Świtakowski
Jakub Gradziuk